

B OEKEN

[B] DE AANVAL OP HET SERENE DEBAT. EEN POLEMISCH BOEK VAN THIERRY BAUDET

Sinds de tweede helft van de twintigste eeuw wordt in West-Europa een groot project doorgevoerd: de aanval op de natiestaat. Enerzijds werden er een aantal supranationale organisaties opgezet, zoals de Europese Unie of de Wereldhandelsorganisatie, die de staten het recht ontnomen hebben om hun beleid te bepalen en om recht te spreken. Anderzijds werd door massa-immigratie de nationale cultuur bewust verzwakt en neigt men zelfs naar rechtspluralisme waarin elke groep kan leven volgens de eigen normen. Deze aanval op de natiestaat die door de Europese elites is ingezet, heeft finaal een wereld zonder grenzen tot doel. En dat is problematisch. Grenzen bepalen immers een politieke gemeenschap en politieke gemeenschappen zijn nodig voor de organisatie van een democratisch bestel. Dat is de stelling die Thierry Baudet verdedigt in zijn boek *De aanval op de natiestaat*, de handelseditie van zijn proefschrift.

Het boek leest als een trein. Baudet heeft een scherpe pen en formuleert goed. Hij schudt op het juiste moment sprekende citaten uit zijn mouw, geeft blijk van een grote belesenheid en zet met markante voorbeelden zijn betoog heel sterk in de verf. Maar wie met Baudet in die trein stapt, loopt

wel het gevaar onderweg wat misselijk te worden. Het gaat soms erg snel en de bochten worden bijzonder kort aangesneden. En dat is eigenlijk wel zonde. Het thema dat in dit boek aangekaart wordt, is veel te relevant om op deze al te polemische manier te worden behandeld.

Wat vooral stoort, is dat de titel de lading niet dekt. Baudet vertelt helemaal niet het verhaal van een bewuste en weldoordachte aanval op de natiestaat. Hij begint met een mooie samenvatting van de wijze waarop staten tot stand kwamen, van de wijze waarop politieke gemeenschappen door territoriale grenzen gedefinieerd werden en van het daarbij horende nadenken over de legitimiteit van de soevereine staatsmacht en over de variërende betekenissen van nationaliteit en nationalisme. Dat is zoals bekend een verhaal dat niet rechtlijnig is. De huidige staten werden op de kaart gezet door een mengeling van oorlog, diplomatie, huwelijken en het bij elkaar houden van territoriale erfenissen. Hier is – ook in het verhaal van Baudet – helemaal geen sprake van een welbewuste strategie om de feodale structuur eens en voor altijd te vervangen door een wereld gebouwd op nationale staten.

Wat er vanaf de Tweede Wereldoorlog gebeurde, moeten we volgens Baudet echter wel begrijpen als een rationeel plan dat gebouwd is op duidelijke doelstellingen en overtuigingen. Maar verder dan

simpelweg poneren dat er sprake is van systematiek en van een “Europese elite” die weet waar ze naartoe wil, is de bewijsvoering afwezig. Meer zelfs, uit de beschrijving van de wijze waarop internationale rechtbanken worden opgezet of van de wijze waarop de Verenigde Naties of de Europese Unie werden opgebouwd, blijkt vaak dat kortetermijndenken en machtspolitiek de belangrijkste drijfveren zijn. Met betrekking tot de Europese Unie beschrijft Baudet overigens zeer mooi hoe de opeenvolgende leiders van de staten en de Unie eigenlijk geen welomlijnd plan hebben en voortdurend schipperen tussen verschillende mogelijkheden. De EU moet volgens vele toespraken de mogelijkheid bieden om tot een steeds hechtere samenwerking van de lidstaten te komen, maar mag tegelijkertijd ook geen nieuwe (federale) staat worden. Het resultaat is een zeer hybride constructie ergens tussenin, maar zeker niet een zorgvuldig geplande tussenstap naar de finale afbraak van de natiestaat, ook al vind je hier en daar citaten van iemand die dat als het einddoel ziet.

Maar Baudet wijst wel op een aantal kwalijke gevolgen van wat er aan de gang is. Hij stelt zeer pertinente vragen bij de democratische legitimiteit van internationale rechtscollèges, die in tegenstelling tot nationale rechtbanken geen deel uitmaken van een systeem van *checks and balances* waarbij in laatste instantie toch het verkozen parlement bepaalt in

welke richting de wetgeving gaat en wie als rechter kan worden aangesteld. Een democratische rechtspraak moet legitiem zijn, en dat vereist dat de twistende partijen de rechtbank zelf aanvaarden als een instelling van een gemeenschappelijk politiek systeem. De natiestaat biedt een dergelijke garantie (of toch de mogelijkheid om die te bouwen), terwijl de grenzenloze internationale gemeenschap dat niet kan.

Terecht stelt Baudet vragen bij de mate waarin nationale staten en hun verkozen parlementen in toenemende mate beleid moeten voeren waarover zij zelf geen keuze meer hebben. De sluipende (en volgens hem dus bewust geplande) bevoegdheidsuitbreiding van supranationale instellingen ondermijnt de democratische rechtsstaat omdat die grenzen nodig heeft. Die grenzen bepalen de politieke gemeenschap die vertegenwoordigd kan worden en die haar eigen regels kan maken. Indien andere instanties die regels maken, moeten ze zelf ook grenzen trekken. Of nog: instellingen als de Europese Unie moeten ofwel louter intergouvernementeel zijn en de nationale grenzen respecteren, ofwel zelf onomwonden een staat worden met een territoriaal afgebakende politieke gemeenschap. Baudet pleit voor grenzen. Dat zijn niet noodzakelijk de huidige grenzen, maar grenzen zijn wel de essentie van de natiestaat. Zonder “wij” gaat het niet.

Die natiestaat moet voor hem steunen op een multicultureel nationalisme. Dat is de middenweg tussen enerzijds verlicht universalisme, dat stelt dat alle mensen gelijk zijn en dat culturele inbedding en verscheidenheid irrelevant zijn, en anderzijds romantisch nationalisme, dat uitgaat van een vooraf bepaald etnisch lidmaatschap. “Die middenweg is inherent plaatsgebonden, maar staat wel open voor mensen van elke denkbare achtergrond.” Dat laatste mag echter niet betekenen dat er ook sprake kan zijn van rechtspluralisme, voor verschillende rechtssystemen voor verschillende culturen. Dat rechtspluralisme – Baudet beschouwt dit als de kern van multiculturalisme – is samen met de ontwikkeling van supranationale instellingen de tweede weg waarlangs de aanval op de natiestaat wordt ingezet. En hoewel rechtspluralisme nog altijd een uitzondering is, “kan er geen twijfel over bestaan dat dit een volgende stap is op de ingeslagen weg”. Want ook hier is er voor Baudet zonder meer sprake van een bewuste strategie.

Als de Europese Unie echt regels wil maken die geldig zijn voor alle burgers van alle lidstaten, mag die Europese Unie geen hybride constructie blijven, maar moet ze een federale staat worden, met grenzen die bepalen welke de politieke gemeenschap is en welke de Europese natie is. Maar dat laatste lijkt voor Baudet echter toch “lachwekkend absurd”. Ook op dit punt had ik graag een wat beter onderbouwde stelling gehoord. De vraag is immers belangrijk: wat kan de basis zijn voor het bouwen van een multiculturele natiestaat die voldoende verbondenheid biedt voor het functioneren van een democratie? Welke verschillen zijn mogelijk en welke zijn onoverbrugbaar? Zijn alleen processen van natievorming uit het verleden als bevredigend te beschouwen of kunnen in de toekomst ook nieuwe naties tot stand komen?

Uit de voorbeelden die Baudet aanhaalt om te stellen dat nieuwe natievorming lachwekkend absurd is, valt niet meteen een duidelijke lijn te trekken. Hij steekt op verschillende plaatsen de lofropet over de wijze waarop Frankrijk een moderne democratische natie geworden is. De Duitse hereniging toont dan weer aan dat zelfs met een gedeelde taal, cultuur en geschiedenis hedendaagse natievorming niet eenvoudig is. En ook: “Als het overgrote deel der Wallonen (*sic*) en

Vlamingen zich na 180 jaar nog altijd geen ‘Belg’ voelt – hoe zijn dan onze kansen voor het verenigen van Europa?”

Thierry Baudet heeft – zo zegt Theodore Dalrymple op de cover – een “scherpzinnig en belangrijk” boek geschreven. Het stelt in elk geval erg scherpe en pertinente vragen over de condities voor de goede werking van de democratie. Dat die vandaag door diverse ontwikkelingen onder enorme druk komt te staan, legt Baudet haarfijn uit. Maar ik verbaasde en ergerde mij toch te vaak over de onnodig polemische toon van het boek, over de zorgvuldige selectie van vooral die argumenten die het eigen gelijk moeten bewijzen, en over de veronderstelling dat de hele wereld (Europa in het bijzonder) en de politieke en academische elites ervan ziende blind en naïef zijn. Dit thema verdient echt beter. Dit boek versterkt helaas het gevoel dat er een georganiseerde aanval is ingezet op het serene debat over naties en nationalisme en over de juiste schaal om samenlevingen democratisch te besturen.

KRIS DESCHOUWER

THIERRY BAUDET, *De aanval op de natiestaat*, Bert Bakker, Amsterdam, 2012, 457 p.